

arhitektura Hermana Bolléa, *ibid.* — E. Franković, Regulatorna osnova Zagreba iz 1865. godine, ZU, 1981, 32. — N. Klaić, Zagreb u srednjem vijeku, Zagreb 1982. — Horvat—Matejčić—Prijatelj, Barok. — Riznica zagrebačke katedrale (katalog), Zagreb 1983. — L. Dobronić, Palača Narodni dom ili Dvorana, ZNŽO, 1983, 49. — Ista, Graditelji i izgradnja Zagreba u doba historijskih stilova, Zagreb 1983. — A. Laslo, Arhitektonski vodič, Arhitektura, 1983—1984, 186—188. — O gradnji Dvora na Radićevu trgu u Zagrebu, Iz starog i novog Zagreba, VI, Zagreb 1984. — V. Ladović i N. Premrl, O razvoju i uređenju Ilice, Preradovićeve trga i Jurišićeve ulice u XIX. i XX. stoljeću, *ibid.* — O. Maruševski, Kulturni i prosvjetni program Ise Kršnjavog na zidovima palače u Opatičkoj ulici 10, *ibid.* — T. Premrl, Stjepan Planić, graditelj Zagreba, *ibid.* — E. Franković, Urbanističko planiranje Zagreba od 1945—1985, Radovi IPU, 1986, 9. — L. Dobronić, Zagrebački Kaptol i Gornji grad nekad i danas, Zagreb 1986. — Ista, Kurije na Kaptolu u Zagrebu, Peristil, 1986, 29. — Ista, Nastanak perivoja Ribnjaka u zamahu romantike, Hortikultura, 1987, 1—2. — Ista, Nova Ves — povijesni dio Zagreba, Starine JAZU, 1987. — Ista, Gornjogradske palače i njihovi investitori, Kaj, 1987, 3. — M. Mirković, Zagrebačka franjevačka crkva na Kaptolu i njezino kulturnopovijesno značenje, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, 1987, 13. — O. Maruševski, Od Manduševca do Trga Republike, Zagreb 1987. — A. Deanović, Ž. Čorak i N. Gattin, Zagrebačka katedrala, Zagreb 1988. — L. Dobronić, Zagrebačka biskupska tvrđa, Zagreb 1988. — E. Franković, Lenuci Zagrebu, Urbanističko planiranje Zagreba od 1892—1914 (katalog), Zagreb 1988. — V. Pavelić—Weinert, Vezilačka radionica 17. stoljeća u Zagrebu, Zagreb 1988. — V. Bedenko, Zagrebački Gradec, Zagreb 1989. — J. Radović i Ž. Škoberne, Zagreb prije početaka, Zagreb 1989. — L. Dobronić, Biskupski i kaptolski Zagreb, Zagreb 1991. — Z. Gregl, Rimljani u Zagrebu, Zagreb 1991. — L. Dobronić, Slobodni i kraljevski grad Zagreb, Zagreb 1992. — Isusovačka baština u Hrvata (katalog), Zagreb 1992. — O. Maruševski i S. Jurković, Maksimir, Zagreb 1992. — S. Knežević, Zrinjevac 1873—1993, Zagreb 1993. — L. Dobronić, Renesansa u Zagrebu, Zagreb 1994. — I. Gostl, Zagrebački perivoji i promenade, Zagreb 1994. — N. Majnarić—Pandžić, Prapovijesna naselja na Gradecu, u zborniku: Zagrebački Gradec 1242—1850, Zagreb 1994. — Od nepobjedivog Sunca do Sunca pravde (katalog), Zagreb 1994. — Sveti trag (katalog), Zagreb 1994. — Zagrebački Gradec 1242—1850 (zbornik), Zagreb 1994. — Zagreb prije Zagreba (katalog), Zagreb 1994. — S. Knežević, Zagrebačka zelena potkova, Zagreb 1996. — I. Rogić—Nehajev, Što se dogodilo u Zagrebu, ČIP, 1996, posebno izdanje 1. — Z. Jurić, Stvaranje Zagreba, *ibid.* R.

ZAGREBAČKA RISARSKA ŠKOLA → RISARSKÉ ŠKOLE

ZAGREBAČKA ŠKOLA CRTANOG FILMA → ANIMIRANI FILM

ZAGREBAČKI SALON, lik. smotra aktualnog nacionalnoga likovnog stvaralaštva osn. 1965. u Zagrebu kao jedinstvena izložba više lik. medija (slikarstvo, kiparstvo, grafika, arhitektura, urbanizam i primijenjena umjetnost). Održava se redovito svake godine. Od 1971. ima trodijelnu strukturu: *Situacija, Prijedlog i Kritička retrospektiva*. Prijedlog pokazuje poglavito projekte vezane uz grad kao prostor plastičnog zbivanja. U Zagrebu su između ostalih prijedloga izvedeni »Prizemljeno sunce« I. Kožarića, »Grad s vlastitim sjenom« B. Bučana (1971), potom »A. G. Matoš« I. Kožarića, »Charlie Chaplin« R. Petrića, »Dječak« T. Ostoje i »Stepenice« Milene Lah (1978). Na kritičkoj retrospektivi obrađene su važne teme hrv. povijesti umjetnosti: »Zemlja« (1972), Tendenciozni realizam 1945—55 (1974), Apstraktne tendencije u Hrvatskoj 1951—61 (1981), Arhitektura u Hrvatskoj od 1945—85 (1985), Postojanost figurativnog 1950—1987 (1989) i dr. Od 1975. Salon posebno predstavlja stvaralaštvo slikarstva, kiparstva i grafike u trijentalnom ritmu kao i stvaralaštvo arhitekture i urbanizma te primijenjene umjetnosti i industrijskog oblikovanja. Od 10. salona dodjeljuje se Velika nagrada a od 13. njezin dobitnik ima pravo na samostalnu izložbu na sljedećem Salonu. God. 1993. priređena je u Zagrebu izložba »Zagreb i zagrebački salon«.

LIT.: B. Hlevnjak, Dva deset pet zagrebačkih salona, u katalogu: 25. zagrebački Salon, Zagreb 1990. V. Fo.

ZAJEC-VULIĆ, Mirjana, slikarica (Zagreb, 1. I. 1950). Diplomirala na Akademiji u Zagrebu 1974. Postdiplomski studij grafike završila 1977 (A. Kinert). U početku radi crteže i bakropise u boji, lirskih ugođaja i blagih karikaturnih naznaka (*Mala plesačica*, 1973). U kasnijim monotipijama i akvarelima istančanim bojama i osjetljivim crtežom izražava intimno i romantično viđenje stvarnosti (*Začudena*, 1983; *Nejesta*, 1986; *Autoportret*, 1988). Objavila mape grafike *Ubrano s ruba jutra* (1974) i *U plavom* (1977). U ciklusu *Dodir svjetlosti* (1991) naglašava prođuhovljenost nadahnuća i sakralnost prizora. Samostalno je izlagala u Krapini, Vukovaru, Borovu, Karlovcu, Zagrebu, Beogradu i Svetozarevu.

LIT.: J. Depolo, Mirjana Zajec-Vulić (katalog), Zagreb 1985. — Ž. Sabol, Kinert i daci (katalog), Zagreb 1986. — Z. Dvojković, Skica za portret jednog umjetnika (katalog), Svetozarevo 1987. — Ž. Sabol, Mirjana Zajec-Vulić (katalog), Zagreb 1991. Ž. Sa.

ZAJEZDA, selo SI od Zlatara. Jednobrodna kasnogotička župna crkva Uznesenja Marijina ima poligonalno svetište (potpornji, mrežasti svod) i bočnu kapelu (1746); uza svetište je masivni zvonik s renesansnom biforom (sa znakom god. 1535). Sakristija je pod zvonikom, a nad njezinim se gotičkim ulazom nalazi renesansna nadgrobna ploča B. Patačića s natpisom na latinskom i hrvatskom (1616). U crkvi su na vanjskoj strani trijumfalnoga luka očuvani fragmenti kasnogotičkih zidnih slika (*Navještenje Marijino*, *Marija zaštitnica*), koje se zbog pregradnje nalaze

M. ZAJEC-VULIĆ, monotipija

iznad baroknoga svoda. Crkva ima barokni oltar s grbom Patačića (1749), propovjedaonicu s kipovima evanđelista iz sred. XVIII. st., kaleže (1602, 1759, 1764), pacifikal (1769) i dvije kazule s grbom kanonika S. Putza. — U parku s ribnjakom nalazi se barokni jednokatni dvorac, sagrađen oko 1740. u duhu austr. arhitekture. Tri krila dvorca s arkadama u prizemlju i prvome katu omeđuju dvorište, s četvrte strane zatvoreno zidom i velikim portalom. Bio je u posjedu Patačića (njihov se grb nalazio nad ulazom), Kanotayevih, Oršića i Halpera Sigetskijih. Unutrašnje su prostorije ukrašene štukaturom. U dvorskoj kapeli bio je rokokoo oltar Sv. Pavla.

LIT.: G. Szabo, Spomenici kotara Krapina i Zlatar, VjHAD, 1913—14, str. 131 i 191—193. — Ista, Kroz Hrvatsko zagorje, Zagreb 1939, str. 185, 189, 190. — D. Baričević, Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. st. u istočnom dijelu Hrvatskog zagorja, Ljetopis JAZU, 1972, 76. — V. Marković, Barokni dvorci Hrvatskog zagorja, Zagreb 1975. — A. Horvat, Između gotike i baroka, Zagreb 1975. — Horvat—Matejčić—Prijatelj, Barok. — M. Obad Šitarović, Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja, Zagreb 1992. — D. Vukičević—Samaržija, Gotičke crkve Hrvatskoga zagorja, Zagreb 1993. A. Ht.

ZALAVÁR, selo uz Blatno jezero, Mađarska. Na području današnjega naselja stajala je u sr. vijeku tvrđava, koju je oko 840. podignuo panonski

ZAJEZDA, dvorac

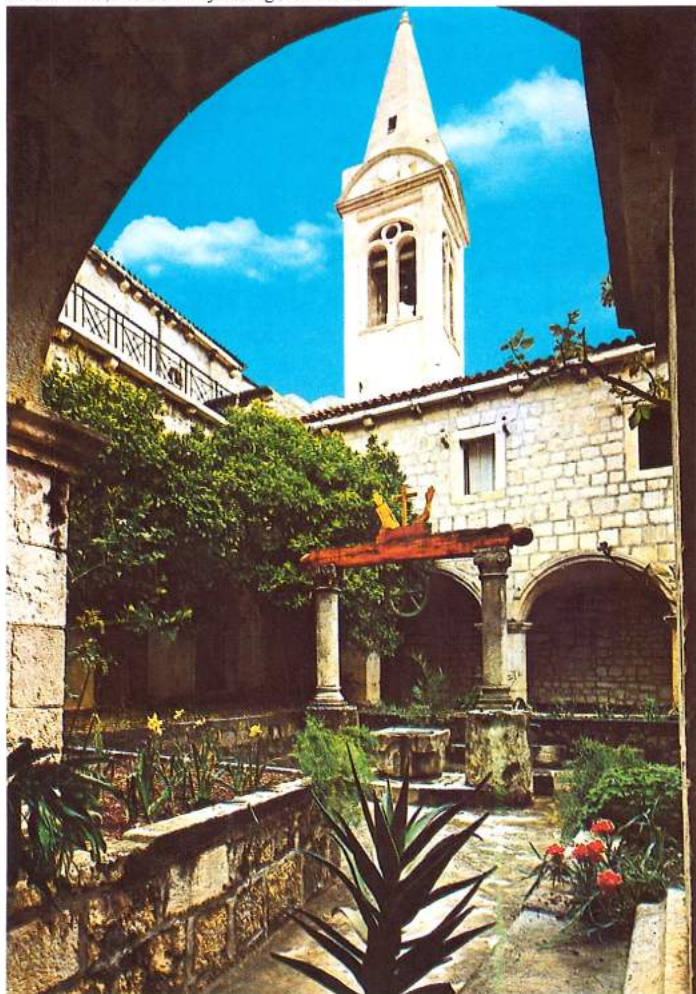

D. ZALUŠKI-HARAMIJA, crtež

knez Pribina kao svoju prijestolnicu (*Blatograd, Blatenski Kostel, Urbs paladarum, Mosapurc*). Izvori spominju nekoliko crkava u tvrđavi i naselju oko nje. Temelji jedne od njih, trobrodne crkve Sv. Ivana, otkriveni su na lok. Récskut. Crkva je bila podignuta vjerojatno prije Pribinina vladanja, a bila je prva »ecclesia baptismalis« toga područja. Oko 850. bila je u tvrđavi sagrađena crkva Sv. Marije, a nešto poslije crkva Sv. Adrijana. Benediktinski samostan u Pribininu gradu, posvećen 1019, pretvoren je u XVI. st. u tvrđavu, a 1702. razrušen. Iz Zalavára potječe nekoliko fragmenata s motivima kasne pletorne dekoracije.

LIT.: D. Deresényi, L'église de Pribina à Zalavár, Études Slaves et Roumaines, 1948. — A. Radnóti, Une église du haut moyen âge à Zalavár, ibid. — T. Bogvay, Izkopavanja u Zalaváru in njihova zgodovinska razlaga, ZUZ, 1952. R.

ZAOSTROG, klaustr franjevačkoga samostana

ZALUŠKI-HARAMIJA, Đurđena, slikarica i grafičarka (Vinkovci, 22. IV. 1928). Diplomirala na Akademiji u Zagrebu 1951. Završila post-diplomski studij grafike 1953 (T. Krizman). U početku svojega rada slika kompozicije bliske lirskoj i asocijativnoj apstrakciji (*Doživljaj trga*, 1961; *U oblacima*, 1962). Poslije toga u zavičajnoj Slavoniji ili pak u ruralnoj Dalmaciji otkriva jednostavne motive naglašene monumentalnosti, simboličnosti i suzdržane ljestvice boja (*Smeđi pejzaž*, 1977; *Jesenji sprud*, 1978; *Tamni krajolik*, 1979). Osamdesetih godina radi ciklus kaligrafski prikazanih ribarskih mreža, blizak poetskome realizmu (*Kopačko pismo*, 1983). Specifičnom »pejzažnom minimalizmu« pripadaju njezini crteži ugljenom ili pastelom (*Ogoljele vrbe*, 1989). — Samostalno je izlagala u Zagrebu, Rovinju, Vinkovcima, Osijeku, Sisku, Krapini, Vukovaru, Starome Gradu na Hvaru, Sesvetama i Iloku. Bavi se primijenjenom grafikom.

LIT.: V. Zlamalik, Đurđena Zaluški (katalog), Sisak 1976. — M. Baričević, Đurđena Zaluški-Haramija (katalog), Zagreb 1977. — Z. Poznić, Đurđena Zaluški (katalog), Zagreb 1979. — V. Bužančić, Đurđena Zaluški (katalog), Zagreb 1983. — A. Bauer, Đurđena Zaluški (katalog), Zagreb 1989. — P. Haramija, Đurđena Zaluški (katalog), Ilok 1990. R.

ZAMASK, selo i brijeg I od Motovuna, odakle se proteže pogled na cijelu središnju Istru. Ilir. utvrđeno naselje (kasteljer). Župna crkva Sv. Mihovila sagrađena je 1570. na mjestu romaničke crkve istoga titulara a povećana 1727. Nedaleko od nje je barokna crkva Sv. Martina sagrađena također na mjestu romaničke crkve (sada napuštena). Z od mjesta prema Motovunu je romaničko-gotička crkva Sv. Magdalene s polukružnom ugrađenom apsidom, oslikana freskama poč. XV. st. (u kaloti apsida Majestas Domini, a ispod apostoli).

LIT.: B. Fučić, Istarske freske, Zagreb 1963. — A. Šonje, Crkvena arhitektura zapadne Istre, Zagreb—Pazin 1982. A. Bad.

ZANINOVIĆ, Ante, crtač, scenograf i režiser (Beograd, 31. X. 1934). Studirao na Akademiji u Zagrebu i bavio se slikarstvom. Jedan je od prvaka zagrebačke škole crtanoga filma. Bio je gl. crtač i animator filma D. Vunaka *Krava na granici* (1963), suautor nekoliko filmova iz prve serije *Profesor Baltazar* (1969), te filma *Maestro Koko* (1969). *Truba* (1964) je njegov prvi autorski film; slijede filmovi *Zid* (1965), *Priča bez veze* (1966), *Rezultat* (1966, scenografija), *O rupama i čepovima* (1967), *Noge* (1968), *Ornitologija* (1971), *Homo augens* (1972), *Dezinfekcija* (1975), *Predstava* (1982), *Allegro vivace* (1983, gl. crtač Z. Lončarić), *Tempo secondo* (1987, crtač M. Berber) i *Čarobnjak* (1988). Njegovo najbolje djelo *Zid* nagrađeno je na festivalima u Londonu, Bergamu, Locarnu, Miamiu, San Franciscu i Beogradu. Realizirao je mini filmove *Ab ovo* (1969) i *Komentar* (1971); okušao se i u kratkometražnome igranom filmu (*Weekend*, 1972; *Dobro jutro, sine*, 1978, nagrađen na festivalu u Sitgesu). R.

ZANINOVIĆ, Marin, arheolog (Velo Grablje, 18. I. 1930). Studirao na Filozofskome fakultetu u Zagrebu, gdje od 1957. radi pri katedri za ant. arheologiju. Posebno se bavi ant. i ilir. problematikom na I obali Jadrana. Predavao na Filozofskom fakultetu u Ljubljani (1967/68). Vodio arheol. istraživanja na otoku Hvaru (Stari Grad, Dol). Član Međunarodnoga udruženja za grčku i latinsku epigrafiju (AIEGLE).

BIBL.: *Tri antička reljefa s otoka Hvara*, Opuscula archaeologica, VI, Zagreb 1966; *Ilirsko pleme Delmati*, Godišnjak ANUBiH, 1966, 4; *Neki primjeri smještaja antičkih gospodarskih zgrada na obalno-otočkom području Dalmacije*, Arheološki radovi i rasprave, IV—V, Zagreb 1967; *Burrium, castellum — municipium*, Diadora, 1968, 4; *Limitacija Stonskog polja*, Adriatica praehistorica et antiqua, 1970; *Kninsko područje u antici*, Arheološki radovi i rasprave, Zagreb 1974; *On some relations between Anatolia and Dalmatia*, Proceedings of the X International Congress of Classical Archeology, Ankara 1978; *Greek Land division at Pharos*, Archaeologia Iugoslavica (Beograd), 1980—1981, 20—21; *Prata legionis u Kosovom Polju kraj Knina*, Opuscula archaeologica, X, Zagreb 1985; *Antička arheologija u Hrvatskoj*, ibid., XI—XII, Zagreb 1987; *Villae rusticae u području Epidaurae*, u knjizi: Arheološka istraživanja u Dubrovniku i dubrovačkom području, Zagreb 1988; *Classis Flavia Pannonica*, u knjizi: Arheološka istraživanja u Slavonskom Brodu i Brodskom posavlju, Zagreb 1993. — Od Helena do Hrvata, Zagreb 1996. B. Čk.

ZANOŠKI-GUDLIN, Đurđica, kiparica (Prosenik u Hrvatskome zagorju, 16. I. 1950). Diplomirala na Akademiji u Zagrebu 1975 (V. Michielli). Bila je član grupe »Biafra« 1974—78. Predstavnicima angažirane figuracije neoekspresionističkih obilježja; pretežno radi u poliesteru (*Pred televizorom*, 1976; *Gospodin*, 1978; *Gospođa*, 1978; *Vlado*, 1982; *Ivanova mati*, 1994). U posljednje vrijeme radi u drvu i terakoti (*Velika glava* i *Zagrljaj* obje 1994). — Samostalno je izlagala u Zagrebu. Bavi se izradom nakita.

LIT.: A. Kralj, Đurđica Gudlin Zanoški (katalog), Zagreb 1983. — V. Slavica Gabout, Đurđica Gudlin Zanoški (katalog), Zagreb 1994. Ž. Sa. i R.

ZAOSTROG, selo u Makarskom primorju. Prema očuvanim ulomcima rim. natpisa i arhit. ukrasnih dijelova, na položaju današnjega Gornjeg